

Vinogradov je polovica na ameriški podlagi. Dokler jih ni uničila trsna uš, jih je bilo okoli 300 ha. Nekdanje vinorodne lege so sedaj nasajene s sadnim drevjem. Vино, kolikor se ga pridela od žlahtnih trt, je srednje dobro.

Poljedelstvo je pasivno. Primanjkuje dobrh njiv. Od njivskih kultur je najvažnejša pšenica in krompir. Pšenica uspeva v dveh tretjinah okraja prav dobro, a krompir zadovoljivo le v polovici okraja, medtem ko v ostalem delu srednje. Od pšenice je razširjena najbolj bela in rumena golica ter deloma beltinska pšenica, od krompirja pa kresnik in oneidovec. Oves uspeva dobro le v višjih legah kot na Kalu v občini Hrastnik-Dol.

Krmskih rastlin (domača detelja in lucerne) se precej seje. Obe detelji prav dobro uspevata. Seje se tudi nekaj drugih detelj, kot inkarnatka ter esparzeta. Krmske pese se seje premalo.

Praščijereja je srednje dobro razvita. Prevladuje nemška oplemenjena pasma. Za plemenjenje svinj skrbi okoli 60 merjascev. Za kmetjsko potrebo v okraju prašičev ne primanjkuje.

Kokošjereja je dobro razvita. Zadnja leta že prevladuje rjava štajerska kokoš. Vsako spomlad se razdeli okoli 1000 prvovrstnih valilnih jajc in v jeseni večje število plemenskih petelinov in kokoši. Kolikor ni po dvoriščih kokoši štajerske pasme, je ta mešana in zato manj vredna.

Za pouk kmečke mladine skrbi vsako leto 4-5 kmetijsko in gospodinjsko nadaljevalnih šol. Pouk v teh šolah se vrši le v zimskem času.

Za delno pospeševanje kmetijstva skrbi okrajni kmetijski odbor, kateremu načeljuje že več let posestnik in svetnik Kmetijske zbornice Deželak Matevž iz Lož pri Rimskih Toplicah. Žal so ta sredstva mnogo premajhna, da bi lahko zadostila svoji nalogi.

»Imamo ga pa!« mu ponudi roko. Roka pomeni pismo, pet prstov je pet pečatov. Podali so si roke.

Nato pa zopet vprašuje nevestin starešina: »Kaj pa hočete tukaj? Kdo ste pa? Imate še drugih pisem, ki o vas govorijo?«

»O, kajpada! Imamo še drugo pismo tudi.« Iz suknje potegne steklenico vina, ki ga je vzel na ženinovem domu, natoči kozarec, ki ga ima tudi s seboj, in še ostale, ki so poveznjeni na mizi. Trčijo na zdravje in pijejo.

»Zdaj nam pa vendar enkrat povejte, kaj iščete tukaj, kaj hočete od nas? Po kaj ste prišli sem?« vprašuje oče Marko.

»Mi smo vrtnarji in ker je sedaj ravno pravi čas za rože presajati, iščemo sedaj žlahtnih rožic, da bi jih presadili v svoj vrt. In ker imate pri vas tako žlahtno stoletno rožo, bi jo radi od vas izprosili in na naš vrt Požbalove hiše presadili.«

»Kaj? Stoletna roža? Take rože nimamo.«

»Zakaj ste jo pa dali na oznanilo?«

»Kaj, vi tudi veste?! Kolikokrat je pa že šlo sonce v božji gnadi za gore, kar je bilo prvo oznanilo?«

»Petnajstkrat.«

»Če pa hočete to žlahtno rožo od nas dobiti, nam morate pa še veliko več povedati. Koliko klinov pa imajo nebeške lojtre?«

»Deset.« (Božjih zapovedi.)

»Koliko grč imajo nebeška vrata?«

»Pet.« (Cerkvenih zapovedi.)

»Koliko let je zakon star?«

»Malo manj kakor svet.«

»Koliko učenikov ima katoliški kristjan?«

»Pet in pol.« (Poglavja katekizma in do- datek.)

»Kaj je to za ena njiva, ki ima deset ogonov, pa ima vsak svoje ime?«

»Deset božjih zapovedi.«

»Kdaj je osel tako vreščal, da so ga slišali ljudje vsega sveta?«

»V Noetovi barki.«

»Katera palica je najtežja?«

»Katera palica je najtežja?«

Posestne izpremembe

Vodopivec Franc in Amalija sta kupila gozd za 1200 din od Klemen Alojza in Jožefe, posestnika na Dolu 24.

Sotošek Ivan in Kranjc Amalija sta kupila od Sotošek Amalije posestvo k. o. Mrzlo polje za 29.900 din.

Sjedinjene tvornice stakla v Zagrebu so kupile od Karola pl. Potta in Mary pl. Grančič zemljišča v k. o. Hrastnik za 750.000 din.

Gorišek Marija, Laško, je kupila od Matija in Marije Hedl, pos. Trnovo št. 18, posestvo vl. št. 154 k. o. Sv. Jedert za 25.000 din.

Gorišek Adolf in Karolina sta kupila od Kladnik Frančiške in Terezije, pos. v Bukovju št. 34, posestvo v k. o. Lahomšek za 28.000 dinarjev.

Gorišek Ivan in Ana sta kupila od Kodruna Jožeta in Justine, pos. v Trnovem hribu, posestvo k. o. Sv. Jedert za 16.000 din.

Riček Franc in Frančiška sta kupila od svoje matere posestvo vl. št. 42 k. o. Rečica za 22.000 din.

Marinko Anton in Marija, Trnovo, sta kupila od Kreže Martina in Marije, Urmat, posestvo istotam za 50.000 din.

Lebar Jože in Neža, pos. v Brnici št. 67, sta kupila od Jagra Štefana in Matilde zemljišče za 6000 din.

Zidanšek Milena in Sonja iz Sp. Hudinje sta kupili od Osolina Jožefa in Marije, trg. in pos. v Laškem, hišo z vrtom za 475.000 din.

Pušnik Andrej in Matilda, pos., Curnovec, sta kupila od Terbovca Franca, pos. iz Lož, posestvo za 32.000 din.

★

Kam pa greš? — Kje v Lašk. — Pa se na tožiš mende? — Jam pamet! Mohorjeve bukvice grem plačat, greoč bom pa še za »Gospodarja« dau na pošto. — Ja, to si pa že mal kesn. Pa brez zamire!

Matevž Deželak:

Spomini političnega borca

Naš okraj leži v osrčju Slovenije, zato so razmere precej enake ostalim po deželi. Vendar pa ima vsak kraj nekaj svojega. Spominu nekaterih političnih dogodkov naj bodo posvečene naslednje vrstice!

Po letu splošnega narodnega prebujenja 1848 se je tudi v laškem okraju pričelo živo politično dejstvovanje. Na čelu tega gibanja je stala takratna, od Slomškovi v zoro navdušena duhovščina. Kakor po drugod tudi v laškem okraju takrat še ni bilo šol. Duhovniki so učili ob nedeljah in po dvakrat na teden nekaj najpotrebnejših predmetov, čitanja in pisanja ter krščanskega nauka. V letu 1774. je bila sicer v Laškem ustanovljena prva šola, ki pa ni mogla zadostiti potrebi okraja. Počasi so se potem ustanovljale druge. Zato je bilo v teh časih malo ljudi, ki so znali čitati in pisati.

Prva knjiga, ki si je utirala pot med naše ljudi, so bile Slomškove Drobčinice in pozneje Mohorjeve knjige.

Ripšl in štagoj.

Posebne zasluge na prebudi našega okraja imata dva duhovnika. Bila sta to dva župnika, ki sta zaporedoma pastirovala v župnji Sv. Miklavža nad Laškim. Prvi je bil Dragotin Ripšl, pesnik, rojak iz Št. Jurja pri Celju, župnik pri Sv. Miklavžu od leta 1854. do 1859. Njegov naslednik je bil Matija štagoj, ki je bil tukaj celih deset let. Organiziral je kmete, da so se, navdušeni od njegovih bodrilnih besed, udeležili znanega kmečkega tabora v Zalcu leta 1868.

Laško razcepjeno

Narodna zavest, ki se je v teh letih posebno močno prebujala, ni bila po godu malo-

Nevesta je lepa, kot da bi jo z oltarja snel. Tevžu so zažarele oči, nikdar še ni videl Micke tako lepe. Toda sedaj ni čas za občudovanje. Posedejo za dolgo, z belim prtom pogrnjeno mizo, kjer je že pripravljen prigrizek. Godci igrajo, da je veselje. Nazadnje pa pogleda oče Marko na uro, vstane in da znamenje. Vse utihne. Starešina s kozarcem v roki ženina in nevesto v zdravički nagovori in jima daje nauke, da morata dobro izpolnjevati dolžnosti zakonskega stanu. Ta zdravička je obenem poslovljni govor nevesti, ki zapušča ledik stan. Nato nazdravi gospodu župniku, ki bodo poročali, in vsem ostalim. Končno se obrne še h godcem, naj ne bodo prehudo razposajeni. Konča z besedami:

»Zdaj se bomo pa podali na sveto božjo pot v cerkev sv. Miklavža, da bi vsi pri sveti maši bli in da bi ženin in nevesta v božji gnadi prejela sveti zakon. Bog daj srečo!«

Družba vstane, Tevž in Micka pa poklekneto pred Mickine starše, da ju blagoslovijo. Nevesti se uderejo solze, ko ji mati dela križ na čelo, ustne in na prsi ter škropi z blagoslovljeno vodo. Godci pa ne morejo gledati solz in ihtenja, zato urežejo prav poskočno, da svate kar privzdiguje. Nevesta se poslovi od domačih, nakar se odpravijo v cerkev. Zunaj se uvrste v sprevod, spredaj godci, potem ženin z družico, za tema drug z nevesto, zadaj starešina s svojima »vojarnama« in svati.

Godci igrajo, svati vriskajo, da je veselje, in tako se pomika ves sprevod preko rebri proti skalam in čez kamnite stopnice, ki jih je več ko sto, na vrh k cerkvi sv. Miklavža. Tukaj se šele da prav zavriskati, zato si dajo moški še enkrat duška, vriskajo, da se sliši daleč dol do Save, širja, ki stoji visoko v hribu, do šentruperta tam prek in še na drugo stran Savinje, kjer se v temnih gozdih izgublja zadnji odmev. Nato sprejme vso družbo cerkev, kjer se kmalu nato postavi nov mejnik v življenju dveh ljudi.

»Beraška.«

»No, ko ste toliko odgovorili, vidim, da svojo antverh dobro znate, vam bomo pa dali rožo, katero si dobiti želite, pa skrbno jo morate presaditi, dobro zanjo skrbeti, da se bo dobro imela in sto let starosti včakala. Samo, kdo jo bo pa h koleku privezal?«

»Naš častivredni gospod župnik.«

»En mal počakajte, da grem po njo.« Pripelja staro ženico: »Tole imam, če bo za vas.«

»O, je že dobra, že, jo že tudi vzamem.« Oče Klančar jo vzame in izroči godcem, ki pa se norčujejo iz nje, dokler jim ne uide.

»Pa moj ljubi oče starešina,« se v zadregi praska oče Klančar za ušesi, »to še ni bila tista roža, katero si mi želimo. Zdaj bomo vas za drugo naprosili, za tisto žlahtno rožo, ki bo sto let cvetela.«

Oče Klančar stopi zopet v štibelc in pripelje »vojarno«, starešinovo ženo.

»Ho, ho, ta bo pa moja, to je že veliko žlahtnej roža. Pojde z menoj, da bo za pričo, ko bodo naš častivredni gospod župnik stoletno rožo v naš vrt presadili in privezali. Jest sem zdaj že preskrbljen, pa še drugih rož prosim, ko vem, da jih še imate.«

Oče Marko nekaj časa pomišlja, nato pa gre in pripelje družico.

»No, no, zdaj se zahvalim, gospod starešina. Lepo ste nas obdarovali z žlahtnimi rožami. Pa eden je še med nami nima, ki jo je najbolj željan in potreben. Pripeljite že enkrat tisto imenitno žlahtno rožo, po katero smo danes nalašč semkaj prišli!«

Sedaj pa postane oče Marko nejevoljen:

»Ho, ho, vi ste pa preveč nadležni in sitni! Če vam vse to ni zadosti, kar sem vam že podal, znate se spet domov podati, jaz nimam kaj več za vas.«

Oče Klančar pa natoči zopet vina, nakar trčijo in pijejo. Pri tem pa še vedno navorja za rožo, ki je še v štibelcu. Oče Marko se brani, v skrbeh se praska za ušesi, naposled se pa le omehča in gre ponjo.

reformo. Ogromne količine slovenske zemlje so neobdelane, ker so last tujcev. Nad 50.000 novih kmetij bi bilo treba ustvariti za slovensko kmečko mladino. Kmečki stan nujno potrebuje združeno osrednjo blagovno centralo, ki bo mogla povezati vse naše raztresene blagovne zadruge in ustanoviti nove tovrstne zadruge povsod, kjer še ne obstoje, ter čimprej prevzeti naš kmečki trg.

Ob koncu svojega govora je klical predsednik na pomoč oblast, da priskoči na pomoč kmetu, ki je bil ter bo temelj naroda in države.

Zunanje ter notranje politično poročilo je podal g. senator Franc Smodej, kojega izvajanja so bila deležna občega odobravanja.

Sledila so poročila: tajnika, o mladinskem gibanju KZ in o naporih ŽKZ, ki še ni mogla začeti z organiziranim delom.

Po teh poročilih se je razvila živahna razprava, v katero je poseglo več članov.

Na občnem zboru so bile soglasno sprejete važne, na zadeve kmečkega stanu se nanašajoče resolucije, v katerih je izrečena zahteva po zavarovanju kmečke zemlje, kmečkega obznanja in vseh kmečkih koristi.

Letni občni zbor KZ so zaključile volitve in je bil izvoljen soglasno naslednji odbor: načelnik Brodar Janez, Hrastje pri Kranju; prvi podnačelnik Špindler Jože, Sv. Ana v Slov. goricah; drugi podnačelnik Štrcin Janez, Kaplja vas, p. Komenda; tretji podnačelnik Prelog Franc, Zagojčič, p. Sv. Marjeta pri

Ptuju; blagajnik inž. Muri Lambert, Ljubljana; tajnik dr. Voršič Josip, Ljubljana; vodja MKZ Puš Ludovik, Ljubljana; voditeljica ŽKZ Brodar Frančiška, Hrastje pri Kranju.

Številni odborniki so vzeti iz vseh krajev Slovenije. Občni zbor KZ je tudi sklenil, da se bo vršil v spomladi velik kmečki tabor v Slovenski Krajin.

Novice iz domačih krajev

Sneg porušil hišo. V Zg. Zerjavcih v šentlenarskem okraju je teža snega porušila hišo malega posestnika Jakoba Klemenčiča. Domači so ostali na čudežen način nepoškodovani.

Pred šestimi tedni zmrznjenega so sedaj našli. Iz Ormoža smo prejeli naslednje poročilo: Na Lešnici je živel 58 letni gluhonemi in sipošno priljubljeni mizarški pomočnik Franc Trstenjak. Prebival je v mali hiši. Ker mu je svojčas odrezal stroj prste na roki, je dobival mesečno 226 din rente. Ljudje so videli zadnjič Trstenjaka okrog Novega leta. Vsi so bili prepričani, da je kje na delu. Slednjič so sosedje le sneli okno z njegove sobice in videli, da je ležal mizar na tleh pri vratih zmrznjen. Sodna komisija je ugotovila, da je Trstenjak zmrznil pred kakimi šestimi tedni. Pri njem so našli še 300 din.

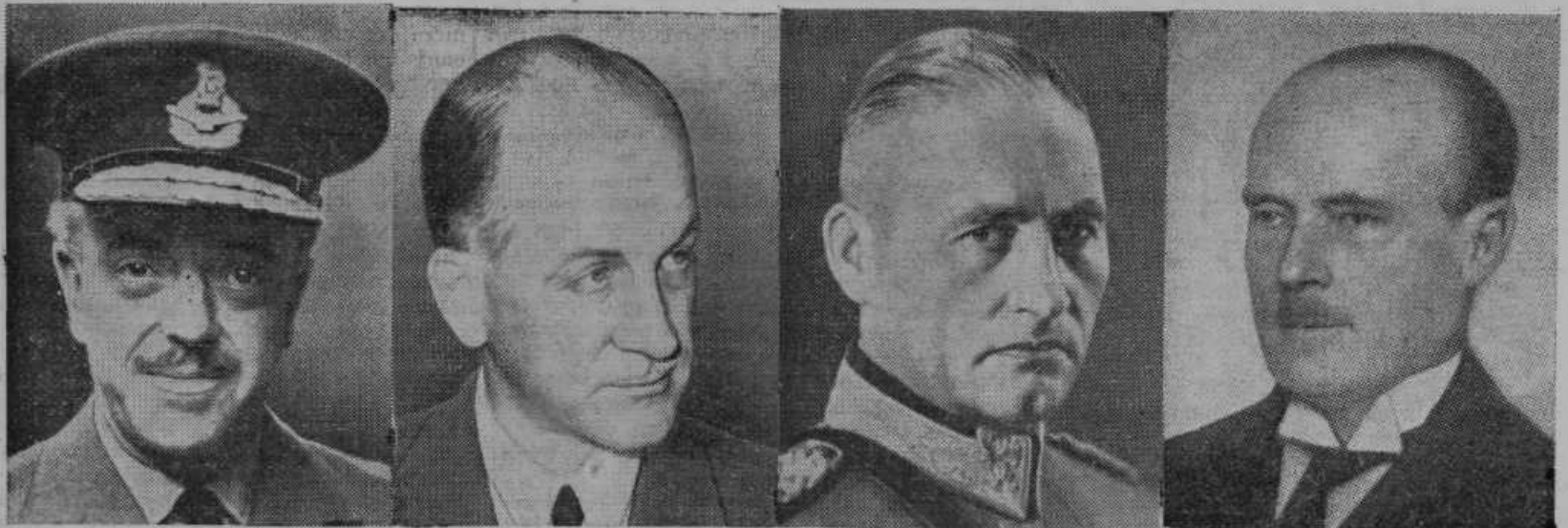
Zmrznil na potu proti domu. Nedaleč od Cankove v Slov. Krajinu so našli zmrznjenega maljšega moškega. V mrtvem so prepoznali 36 letnega Antona Bokana, sina posestnika iz Skakovcev, ki je šel peš iz Murske Sobote proti domu. Bokan je bil dalje časa

zaposlen v Franciji in je bil na povratku. Med potjo je omagal in zmrznil.

Huda nesreča s terpijolum. Pri Sv. Petru pod Sv. gorami je zvečer delal pri luči, v kateri je radi pomanjkanja petroleja gorela nevarna mešanica terpijol. Po nesreči se je svetilka prevrnila in obenem eksplodirala. Takoj je bil v ognju tajnik občine in vsi predmeti naokrog. Na pomoč prihiteli so pogasili tajnikovo obleko in oteli občinsko hišo pred uničenjem. Tajnik je dobil pri nesreči tako hude opekline po vsem telesu, da so ga koj prepeljali v brežiško bolnišnico.

Nesrečen padee z drevesa. 26 letni dninar Franc Selič iz Rečice pri Laškem je padel pri čiščenju tako nesrečno z drevesa, da si je natrl hrbtenico ter zlomil desno nogo. Seliča so prepeljali v resnem stanju v celjsko bolnišnico.

Železniški premikač smrtno ponesrečil. Na postaji Jesenice je hotel skočiti premikač Maks Smolej, samski in doma iz Kranjske gore, med premikanjem tovornega vlaka k zavori. Pri skoku mu je soodrsnilo, padel je

Barratt, novi poveljnik angleških zračnih sil na francoskem bojišču. S toplejšim vremenom ga čaka težka naloga

Summer Welles, zastopnik ameriškega zunanjega ministra, se je pripeljal v Italijo kot mirovni posredovalec

General Hugon Oesterman, poveljnik finske južne fronte, na kateri se bijejo zadnje dni naj-srditejši boji

Gustav Krupp, izumitelj in predstavnik največjih nemških tvornic za izdelovanje topov in drugega orožja

za težko zaslužene bone skoraj ničesar niso bili. Družine so stradale in na pol nage hodile okrog...

*

Nataša je kmalu prispela do hiše Alekseja Andrejeva. Šla je preko dvorišča. Za lep se je ustavila pri mlatilnici, ki se je svetila od niklja in bakra. Leseni deli so bili pobarvani z rdečo barvo. Deklica je spet sklenila, da bo prišla k mlačvi. Ko se je nagledala mlatilnice, je zavila proti srednji zgradbi. Po stopnicah je hitela k vratom, odprla jih je in vstopila v prostrano sobo.

Sredi sobe je stala velika miza. Okrog mize so se vrstili stoli. Ob steni sta stali dve postelji, v enem kotu pa dve skrinji. Ob nasprotni steni sta stali dve omari. Na stenah je viselo nekaj slik. V enem izmed pročelnih kotov je tiktakala ura, drugi kot, katerega je prej krasil oltarček Matere božje, je bil prazen.

V sobi sta bila Aleksej in Karina. Sedela je pri oknu in šivala. Ko je zagledala Natašo, je pustila delo, vstala in ji hitela naproti. Razširila je roke, da bi jo objela.

Ko je stala pred deklico, so ji roke omahnile. Začuden je gledala.

»Ljubi Bog! Kaj se je zgodilo?« je s tresočim glasom vprašala. »Nataša, kaj ti je? Tvoj obraz je bled in upadel. Povej, kaj se je zgodilo? Ali je brat umrl?«

»Ne, bratu se ni nič zgodilo!« je odkimala deklica.

»Kaj pa? Govori, govori!« je nestrpno besedičila

starka. Stopila je k deklici, ji ovila roko okrog pasu in jo privila k sebi.

»O, mati Karina!« je zaječala Nataša. »Zadela nas je največja nesreča, ki je mogoča. Šubin je ubil našega očeta...«

Zahtela je in skrila glavo na starkine prsi.

»Tvojega očeta?« je zaklical Aleksej, ki ni mogel verjeti svojim ušesom.

»Da, zaradi dveh, treh rib, ki jih je nesel domov,« je jokaje odgovorila Nataša.

Karina je nesrečnico božala po glavi in nežno rekla: »Ubog otrok! Ubogi moj otrok! Očeta si izgubila? To je res največja nesreča.«

Nataša je peljala h klopi, ki je stala pri peči. Obe sta sedli. Starka je privila deklico k sebi in je pritisnila svoj obraz k Natašinemu. Deklica je še vedno jokala. Karina jo je pustila pri miru, ker je vedela, da solze najbolj olajšajo bol.

Aleksej je začutil v svojem srcu jezo in gnus. Čutil je, da bi v tem trenutku bil pripravljen zgrabiti Šubina in strsti iz njega grešno dušo.

Aleksej je bil zelo nagle narave in jezljiv. Bil je visoke rasti in suh. Imel je široko glavo, zelo izrazito čelo. Nosil je dolge lase, ki si jih je česal nazaj. Lasje so bili beli ko sneg. Oči so bile zelenkaste in so ležale v globokih jamah. Senčile so jih goste obrvi, ki so bile

med svojimi sinovi, zeti in vnuki nič manj nego 38 vojakov. Zadnji član njene družine, ki je odšel na fronto, je bil neki zet, ki je po rodu Italijan, a se je na brzojavni poziv tašče takoj prijavil za vojno službo. Ko pozovejo naslednji vojni razred, se bo številno vojakov iz njene rodbine zvišalo na 40. Vlada je sklenila, da izroči patriotski ženi posebno odlikovanje.

*

S prisego je onemel V Topolni na Moravskem živi kmet po imenu Franc Gajdošič, ki slovi po okolici zavoljo svoje nenavadne prisega, da si ne bo rezal niti brade niti strigel las in da ne bo nikoli več spregovoril nobene besede. Gajdošič je bil to prisegel, ko se je pred 20 leti vrnil iz vojne in